

TOPLUMSAL DİYALOG VE DEĞİŞİM İNİSİYATİFİ

**Toplumsal Diyalog ve
Değişim Forumu**
22-23 Mart 2011

SONUÇ RAPORU

22-23 Mart 2011 tarihlerinde Toplumsal Diyalog ve Değişim Forumu'nun düzenlenmesine katkıda bulunan tüm kurum ve kişilere teşekkür ederiz.

- Acapulco Hotel & Resort
- Beşparmak Grubu
- Özker Özgür Barış ve Demokrasi Vakfı (BADEV)
- The Management Center
- Demokrasi ve Kalkınma Platformu Derneği (DEKAP)
- Atlas Jet
- Can Sigorta
- Altınbaş Petrol
- Ahmet Sanver
- Işın Ramadan Cemil

İÇİNDEKİLER

ÖZET	5
AMAÇ VE YÖNTEM	8
Katılımcılar.....	9
BELİRLENEN SORULAR	10
ORTAK AKIL BULGULARI	11
1. Paydaşların Tutum ve Yaklaşımlarını Belirlerken Uymaları Beklenen İlkeler	11
2. Sorunların Çözümü Konusunda Yapılacaklar ve Yapılamayacaklar	13
3. Sorunlara Yol Açan Kök Nedenler.....	14
4. Sorunların Çözümü ve Stratejik Yaklaşımlar.....	16
5. Adalet Duygusunun Sağlanması	17
6. KKTC-TC İlişkileri	19
7. Sektörlerin Verimsizliğinin Giderilmesi	21
8. Nüfus Sorunu	23
9. Vizyon Oluşturma	25
10. Siyaset Kurumuna Güven	26
11. Bilinen Çözümlerin Uygulanması.....	29
12. Değişime Hazırlanma.....	31
13. Kıbrıs Sorununun Çözümünü Beklemeden Çözülebilecek Sorunlar	32
14. Acil Ekonomik Önlemler	34
15. TDDF Sonrası Atılması Önerilen Adımlar	36
SONUÇ	37
EK 1: MUTABAKAT METNİ	39
EK 2: KATILIMCILARIN DAĞILIMI	41

ÖZET

Toplumsal Diyalog ve Değişim Forumu (TDDF); Beşparmak Grubu, Özker Özgür Barış ve Demokrasi Vakfı (BADEV), Kıbrıs Türk Yöneticiler Derneği ve Demokrasi ve Kalkınma Platformu Derneği'nin (DEKAP) oluşturduğu Toplumsal Diyalog ve Değişim İnişyatifi (TDDİ) tarafından 22-23 Mart 2011 tarihlerinde değişik toplum kesimlerini temsilen 66 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Kamuda verimliliğin sağlanması, kamu maliyesinde gelir-gider dengesinin tesisi ve sürdürülebilir bir ekonomi için atılması gereken adımlara ilişkin katılımcılar tarafından belirlenen 14 soruya ortak akıl çalışmasıyla ortak yanıtlar üretilmiştir. Bu raporun içeriği de TDDF katılımcılarının ağırlıklı görüşlerini yansıtmakta olup TDDF'yi düzenleyen TDDİ'nin ve / veya TDDİ'yi oluşturan dört sivil toplum örgütünün görüşlerini bire bir yansıttığı düşünülmemelidir.

TDDF katılımcıları, ülkemizdeki sorunların çözümü konusunda tutum ve yaklaşımlar belirlenirken uyulması beklenen ilkeler konusunda "önyargıların aşılması koşulsuz diyalog ilkesiyle paydaşların bir araya gelebilmesini", "gerekli görülmesi durumunda hakemlik müessesinin de geliştirilmesini" önermektedir.

TDDF katılımcılarına göre; liderlik eksikliği, ortak hedef eksikliği, sorunların çözümünde doğru yöntemlerin devreye sokulması konusundaki eksiklikler, sorun çözme odaklı düşünememe ve kurumsallaşmadaki yetersizlik gibi sıkıntılarla karşı karşıyayız.

Sorunların stratejik yaklaşımlarla çözüme kavuşturulabilmesi için siyasetin ve yönetici kadroların güvenilir olması gerektiği üzerinde duran TDDF katılımcıları, bunu sağlamak için ise tutarlı, şeffaf, hesap verebilir, vesayetten uzak, liyakat esaslı, popülizmden uzak uygulamalara ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Adalet duygusunun geliştirilmesi için de siyaset kurumuna güveni sağlayacak önlemlerin öncelikle ele alınması üzerinde duran TDDF katılımcıları, yöneticilerin adil yaklaşım içinde olduklarının şeffaf bir şekilde halka hissettirilmesi ve her alanda eşitsizliklerin ortadan kaldırıldığı görülmesi halinde bu alanda gelişme sağlanabileceğini tespit etmişlerdir.

Katılımcılık ve diyalog yönteminden şaşılmaması da adalet duygusunun geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

KKTC-TC ilişkileri konusunda ise TDDF katılımcıları “ana- yavru paradigmasının değişmesi ve tüm ilişkilerde sivilleşmeye gidilmesi, KKTC-TC ilişkilerinin kazan-kazan prensibi ile geliştirilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır” tespitinde bulunmuşlardır. KKTC’ye giriş-çıkış koşullarının yeniden düzenlenmesi ve “Türkiye ile bunu konuşamayız minnet borcumuz var ayıp olur” kompleksinin aşılması da TDDF katılımcılarına göre KKTC-TC ilişkilerini geliştirecek adımlar olacaktır. Ayrıca, TDDF katılımcıları ilişkilerin geliştirilebilmesi için şu tespiti yapmışlardır: “Bu soruna ilişkin bir kök neden olarak nitelendirilebilecek çeşitli gerekçelerle geçmişte uygulanan ve hâlâ değişip değişmediği net olarak anlaşılamayan nüfus politikası ciddiyle ele alınmalıdır”.

TDDF katılımcıları, “bilinen çözümler niçin uygulanamıyor?” sorusuna yanıt ararken şöyle bir saptamada bulunmuşlardır: “Geliştirilen çözümler eğer paydaşların üstlenmek zorunda kalacakları yükleri hesaba katmıyorsa, paydaşlarına yönelik bir iletişim kampanyasıyla onların dillerine çevrilmemişse, çözümü uygulayacak olanlar uygulama için gereken asgari ‘araçlara’ sahip değillerse, bilinen çözümlerin uygulanması zor olur”.

TDDF katılımcıları “değişime hazırlanma” başlığı altında “değişememe” sorunumuzu ele almışlardır. Katılımcılar, bu sorunun çözümü adına ortak bir bilinç oluşturulması, vergi adaleti, sosyal adaletin sağlanması, bu uygulamaların sonuçlarının net bir şekilde ortaya konması ve yeni bir siyaset kurumunun oluşturulması üzerinde durmuşlardır. Ayrıca, değişim yönetimi (change management) konusunda bir destek alınarak bu konunun bilim yardımıyla bir plana bağlanması üzerinde durulmuştur.

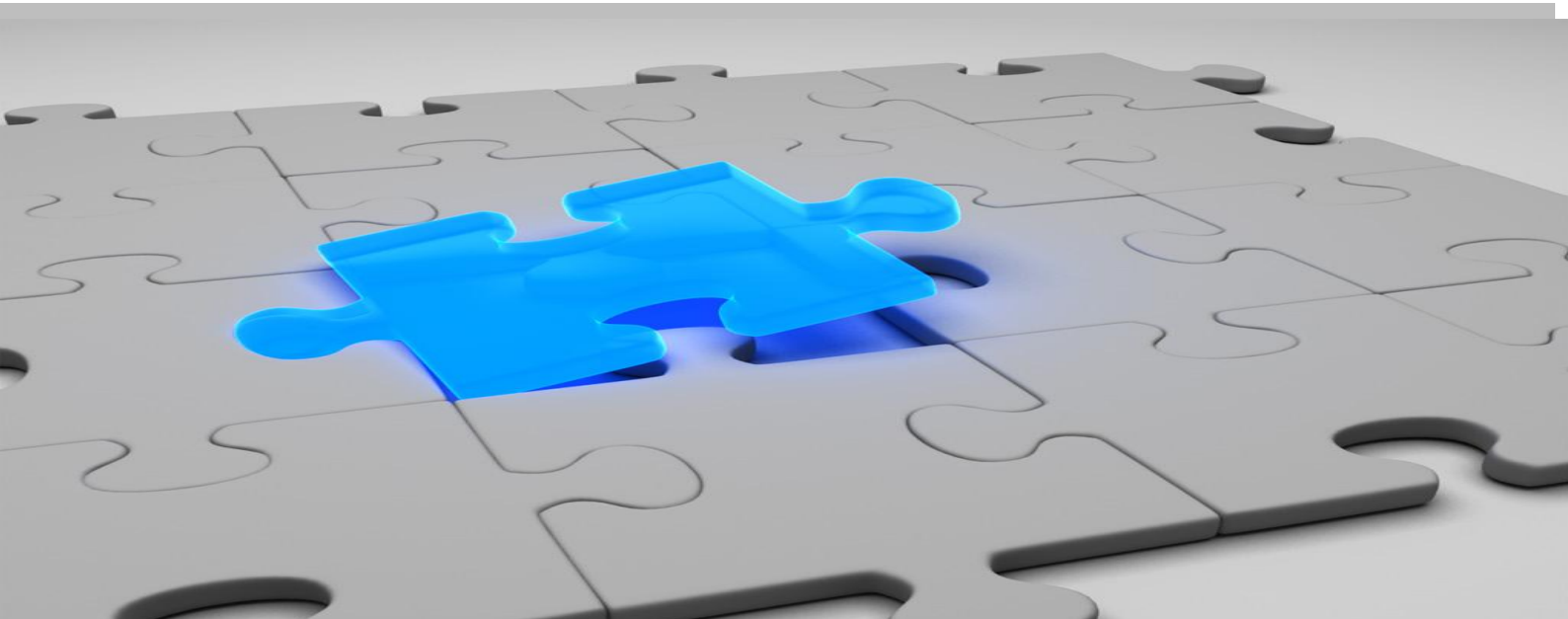
TDDF katılımcıları Kıbrıs sorununun çözümünü beklemeden çözülebilecek sorunları ele alırken şöyle bir ilke geliştirmişlerdir: “Kıbrıs sorunu çözülmeden de kendi hür irademizle değişimi gerçekleştirebiliriz. Deve kuşu gibi başımızı kuma gömmeyelim; Kıbrıs sorunu dezavantajlar yaratmaktadır ancak yürürken sakız çiğnemeyi becerebilmeyiz”. Bu ilke ışığında hemen bugünden Türkiye ile ilişkilerimizin düzeltilebileceği, sosyal ve ekonomik ilişkilerde tarafların geçmişteki hataları da dikkate alınarak ilerlemelerin sağlanabileceği üzerinde durulmuştur.

Acil ekonomik önlemleri ele alırken; sürdürülemeyen ekonomik yapı, küresel düzeyde kabul gören ekonomik sisteme geçiş zorunluluğu, denizin bitmiş olması, Kıbrıslı Türklerin kendi kaynaklarıyla maaş dahi ödeyemeyecek durumda olması gibi etmenlerden hareketle, TDDF katılımcıları, paydaşların özveriye hazırlıklı olmaları gerektiği üzerinde durmaktadır.

Bazı sorunların raporda çok kere tekrar edilmesi o sorunların görünür olmalarından kaynaklansa da bu çalışmadaki kök sorun arayışı farklı yöntemlerin de deneneceği yeni çalışmalarla ilerletilmelidir. Bunun için de oluşturulacak bir teknik heyetle bu rapor ışığında kök sorunların daha net bir şekilde saptanacağı bir süreç öngörülmeli; eğer oluşturulacaksa bir reform programı bu yapılacak çalışmada iyice netleştirilecek kök sorunlar dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Böylesi bir süreç gözetilmeksizin ve kök sorunlar dikkate alınmadan uygulanacak tedbirler kaynak ve zaman israfına yol açabilecektir.

TDDF katılımcılarının önerileri ışığında TDDİ'nin ilerleyen dönemlerdeki faaliyetlerine kitlesel destek sağlamak adına bir strateji çalışması yapılmalıdır. Geliştirilecek stratejiler örgütlenme ve iletişim boyutlarıyla ele alınacaktır. Hiç kuşku yok ki ülkemizdeki sorunların çözümünde doğrudan taraf olması beklenen tüm sosyal paydaşların ilerleyen süreçlerde katkılarının gözetilmesi ve TDDF benzeri çalışmaların yaygınlaştırılması da büyük önem taşımaktadır.

Biri "neden" diğeri "sonuç" biçiminde birbirine bağlı sorunlardan "neden" durumundakine "kök", diğeri "hayalet" adı veriliyor. Örneğin, baş ağrısı bir hayalet sorundur. Buna yol açan sigara dumanı, yetersiz havalandırma gibi çeşitli nedenler ise kök sorundur.

AMAÇ VE YÖNTEM

Toplumsal Diyalog ve Değişim Forumu (TDDF); Beşparmak Grubu, Özker Özgür Barış ve Demokrasi Vakfı (BADEV), Kıbrıs Türk Yöneticiler Derneği ve Demokrasi ve Kalkınma Platformu Derneği'nin (DEKAP) oluşturduğu Toplumsal Diyalog ve Değişim İnisyatifi (TDDİ) tarafından 22-23 Mart 2011 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. TDDİ oluşturulurken dört sivil toplum örgütü tarafından imzalanan mutabakat metni ekte sunulmaktadır.

Tınaz Titiz'in kolaylaştırıcılığında yürütülen 2 tam günlük toplantı, aşağıdaki 3 grup sorun için konunun paydaşları arasında diyalog ortamı oluşturmak ve çözümleri konusunda uzlaşma aramak amacıyla yapılmıştır: 1) Kamunun verimliliğinin / etkinliğinin artırılması için atılacak adımlar; 2) Kamu maliyesinde gelir-gider dengesinin tesisi için gerekli tedbirler ve 3) Ekonomik dinamizm, büyüme ve sürdürülebilir bir ekonomi için atılması gerekli kısa ve uzun vadeli adımlar.

Çalışma, Soru Konferansı ve WorldCafe yöntemleriyle yapılmıştır. Buna göre öncelikle tüm katılımcıların katkılarıyla ortak sorular saptanmış daha sonra ise yine tüm katılımcıların katkılarıyla söz konusu ortak sorulara ortak yanıtlar

üretilmiştir. Dolayısıyla, bu raporun içeriği de TDDF katılımcılarının ağırlıklı görüşlerini yansıtmakta olup TDDF'yi düzenleyen TDDİ'nin ve / veya TDDİ'yi oluşturan dört sivil toplum örgütünün görüşlerini bire bir yansıttığı düşünülmemelidir.

Bir arayış konferansı niteliğinde olan bu çalışmada belirlenen ortak sorulara karşılık üretilen öneriler doğal olarak kılavuz düşünce niteliğindedir. Aralarında yaratıcı birçok çıkış yollarını da barındıran bu kılavuz düşüncelerin uygulamaya dönüştürülebilmesi için müteakip teknik

Toplumsal Diyalog ve Değişim İnisyatifi (TDDİ) Beşparmak Grubu, Özker Özgür Barış ve Demokrasi Vakfı (BADEV), Kıbrıs Türk Yöneticiler Derneği ve Demokrasi ve Kalkınma Platformu Derneği (DEKAP) tarafından kurulmuş sivil bir inisyatiftir.

çalışmalara ihtiyaç olduğu ortadadır. Hiç kuşku yok ki teknik çalışmalar esnasında bu kılavuz düşünceler geliştirilebilir veya bunlara yenileri eklenebilir. Ayrıca, ülkedeki sorunların çözümünde doğrudan taraf olması beklenen tüm sosyal paydaşların ilerleyen süreçlerde katkılarının gözetilmesi ve TDDF benzeri çalışmaların yaygınlaştırılması da büyük önem taşımaktadır.

Katılımcılar

Çalışmaya 66 kişi ile başlanmış 46 kişi ile tamamlanmıştır. 2 tam günlük ve hafta içi gerçekleştirilmiş yoğun tempolu bir çalışma için katılım inisiyatif açısından tatmin edici olmuştur. Hükümet yetkililerinin ve siyasi parti temsilcilerinin büyük bölümünün tam zamanlı katılımı, sonuçların uygulamaya aktarılması yönünden ümit vericidir. Katılımcıların dağılımına ilişkin bilgiler içeren tablo EK 2’de sunulmaktadır.

BELİRLENEN SORULAR

Katılımcılar tarafından belirlenen ve cevaplandırılan sorular şöyledir:

1. Sorunların çözümünde yapıcı bir etkileşim ortamı doğması yolunda paydaşların tutum ve yaklaşımlarını belirlerken ne yapıp ne yapmaması gerektiği konusunda uymaları beklenen ilkeler ne olmalıdır?
2. Sorunların çözümü yolunda neler yapabiliriz, neler yap(a)mayız?
3. Çeşitli semptomlar olarak ortaya çıkan sorunlara yol açan çok az sayıda kök-neden hangileridir ve bunların her birisinin çözümünde kullanılabilecek birer fonksiyonel ipucu nelerdir?
4. Tüm imkan ve kısıtlar dikkate alındığında, sorunların konsolide edilip çözüm yolları geliştirilmesi ve sonra da uygulanmaları için nasıl bir stratejik yaklaşım belirlenmelidir?
5. Adalet Duygusu nasıl sağlanır?
6. TC- KKTC ilişkileri nasıl sağlıklı bir yapıya oturtulabilir?
7. Her sektördeki verimsizlik nasıl giderilebilir?
8. Nüfus sorunları nasıl çözülmelidir?
9. Ülke vatandaşlarına heyecan verici bir vizyon nasıl oluşturulmalıdır?
10. Siyaset kurumuna güven nasıl sağlanır?
11. Bilinen çözümler niçin uygulanamıyor?
12. Paydaşlar değişime ne ölçüde hazırdır, değişim yönünde yapıcı tutumlar nasıl artırılabilir?
13. Kıbrıs sorununun çözümünü beklemeden öncelikle çözülebilecek sorunlar nelerdir?
14. Acil ekonomik önlemler nasıl kararlaştırılıp uygulanmalıdır?
15. Forum'un sonuçlarını en etkili şekilde kullanabilmek için TDDİ, Forum sonrasında hangi adımları atmalıdır?

ORTAK AKIL BULGULARI

Yukarıda paylaşılan 15 soruya üretilen ortak cevaplar ışığında TDDF sonuç raporu hazırlanmıştır.

1. Paydaşların Tutum ve Yaklaşımlarını Belirlerken Uymaları Beklenen İlkeler

TDDF'ye katılanlar arasında ortak bir dil oluşturulması konusunda bir hassasiyetin gelişmesi, inisiyatifin geleceğe dönük çalışmaları açısından önemli bir motivasyon olmaktadır.

TDDF katılımcıları, önyargıların aşılacak koşulsuz diyalog ilkesiyle paydaşların bir araya gelebilmesini önemsemekte, gerekli görülmesi durumunda hakemlik müessesinin de geliştirilmesi önerisini yapmaktadır. Forum katılımcıları, toplumsal varoluş için "vizyon birliği" ihtiyacına vurgu yaparken, toplumsal menfaatlerin göz ardı edilmesi ve bireysel / zümresel çıkarların öne çıkarılması gibi durumlardan kaçınılması gerektiğini ortaya koymakta; tüm paydaşları bu konuda uyarmaktadır.

"Eleştiri için eleştiren, sorunun bir parçasıdır" düşüncesiyle, alternatif öneriler ortaya koymaksızın yapılan eleştirilerin popülizm anlamına geldiği, bundan kaçınılması gerektiği vurgulanmaktadır.

"Kendi evimizi düzene sokalım" anlayışı çerçevesinde tüm sorunlarımızın çözümünü Kıbrıs sorununun çözümü ile özdeşleştirme hatasından uzak durmamız gerektiği üzerinde duran katılımcılar, "kimseye karşı nefret dili kullanmamak gerekir" mantığıyla özellikle Türkiye hükümetini eleştirirken nefret dilinden uzak durulmasının önemine vurgu yapıyorlar.

***TDDF katılımcıları,
"kazançta ve kayıpta
birlikte" denilerek, "tüm
kesimlerin fedakârlık
yapmayı hazır olması"
gerektiği ve "fedakârlığa
en üst düzeyden
başlanması" üzerinde
durmaktadır.***

Paydaşlara önerilen bazı temel ilkeler şöyle sıralanabilir:

- Doğrularına güvenme ('doğru' tek değildir),
- Çıkar çelişmesine düşme; kazan-kazan yaklaşımını geliştir (bir oyunda kaybeden varsa kazanan da olmaz),
- Sorgulamaktan vazgeçme,
- Yargılarını askıya al (askıya alınmış yargılar uzlaşmanın yolunu açar),
- Sorunu çözmeye çalışmadan önce anla.

2. Sorunların Çözümü Konusunda Yapılacaklar ve Yapılmayacaklar

Özellikle kriz dönemlerinde bir ortak anlayış tabanı oluşturulması gerekmektedir. Toplumumuzda farklı fikirlerin üretilmesi demokrasi açısından ne denli yararlı ise nelerin yapıp nelerin yapılamayacağı konusundaki zihinsel netlik de o denli yararlıdır. Bundan hareketle TDDF katılımcıları, çözüm olmadan AB'ye girilemeyeceği, Türkiye'ye ilhakın söz konusu olamayacağı buna mukabil mevcut koşullarda Türkiye ile ilişkilerin koparılamayacağı üzerinde durmaktadırlar. Sınır kapılarını kapatmanın gerçekçi olmayacağı ve küreselleşmeye karşı durulamayacağına altını çizen katılımcılar, yapmamız gerekenler konusunda da somut bir öneri olarak "tek seçim bölgesi" veya "KKTC milletvekilliği" şeklinde ifade edilen, seçme ve seçilme haklarını düzenleyen seçim ve halkoylaması yasasının değiştirilmesi üzerinde durmuşlardır. Ayrıca, Forum katılımcıları, "yapabiliriz" diyerek şu noktaları işaret etmektedir:

- Diyalog ortamı oluşturup katılımı sağlamak,
- Ne istediğimizi tam olarak belirlemek,
- Sorunların çözümü için sorumlu, istekli ve kararlı olmak,
- Siyasi sorunlarımızı kendi kapasitemizle çözmek,
- Kendi yerel gelirlerimizle cari harcamalarımızı karşılayabilecek düzeye gelmek,
- KOBİ gelişim strateji belgesinin hazırlanıp uygulanması,
- Ürün ve hizmet standartlarını yaygın ve zorunlu hale getirmek,
- Turizm ve üniversite adası olmak,
- Gümrük mevzuatını AB'ye göre düzenlemek,
- Adil vergi sistemi oluşturmak,
- "Ben yaparım, olur" mantığını terk edip yönetim olgusunu hayata geçirmek,
- Türkiye ile ilişkileri karşılıklı saygı ve diyalog çerçevesinde yeniden yapılandırmak,
- Yargı reformunu hayata geçirmek.

3. Sorunlara Yol Açan Kök Nedenler

TDDF katılımcıları sorunları tanımlarken bireycilik, özgüven eksikliği, popülizm, strateji oluşturamama, planlama yapıldığı halde bu planları uygulayamama, adalet duygusunun zafiyete uğramış olması, yolsuzluklar, bellek eksikliği ve yıpranma, liyakat sisteminin kurulamaması, gelecek belirsizliği ve Kıbrıs sorununun yarattığı zafiyetler gibi konular üzerinde durmuşlardır. Ayrıca, TDDF katılımcılarına göre; liderlik eksikliği, ortak hedef eksikliği, sorunların çözümünde doğru yöntemlerin devreye sokulması konusundaki eksiklikler, sorun çözme odaklı düşünememe ve kurumsallaşmadaki yetersizlik gibi sıkıntılarla karşı karşıyayız. Katılımcılar tüm bu sorunların kök nedeni olarak siyaset kurumunu görüyor. Kamunun verimsizliği de en çok değinilen konular arasında. Siyasetin demokratikleşmesi, partilerin demokratikleşmesi ve gelirlerinin şeffaflaşması, seçim sisteminin yeniden yapılandırılması, sistem tartışmalarında ifade edilen ihtiyaçlar uyarınca yasama ile yürütmenin ayrılması, siyasi atamaların kaldırılması, sorumlu mevkilerde görev alanların denetiminin sağlanması, memurlara siyaset yasağının kaldırılması, Ombudsman'a ve Sayıştay'a dava açma hakkı verilmesi üzerinde duran katılımcılar, ekonomi ve sosyal politikalar başlığı altında ise sorunların çözümü için strateji oluşturma, planlama yapma, standartlaşma, kayıt dışılığın önüne geçilmesi, meslek tanımlarının yapılması, ekonomide adaletin sağlanması, bankacılık sistemi ve kamu bankaları ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması, vergi adaletinin sağlanması, eğitim ve sağlıkta reform yapılması ve yargı sisteminin etkinliğinin artırılması ihtiyaçlarına vurgu yapmışlardır.

TDDF katılımcılarına göre; liderlik eksikliği, ortak hedef eksikliği, sorunların çözümünde doğru yöntemlerin devreye sokulması konusundaki eksiklikler, sorun çözme odaklı düşünememe ve kurumsallaşmanın eksik kalması gibi sıkıntılarla karşı karşıyayız.

Forum katılımcıları mevcut siyasi kültürde görünür hale gelen bozuklukları tespit ederken bunların köklerinin mevcut sistem içinde gelişen toplum kültüründen kaynaklandığını tespit ediyor. “Siyaset kurumu her türlü gücün yoğunlaştığı yer olduğu için bozuklukları büyütebilir ya da azaltabilir; ama yok edemez” saptaması yapılırken sorunlarının köklerinin doğrudan siyasete bağlanmasının nedenlerine ilişkin ise değişik paydaşlar açısından sorun çözme konusundaki yetersizliğe, kendi üzerine düşebilecek görevleri yapma konusundaki isteksizliğe, yakınma / suçlamanın rahatlatıcılığına ve elinde güç bulunduranların yerinde olma duygusuna vurgu yapılıyor. Sorun çözme kültüründeki yetersizliklerin yanı sıra şu nedenler de birer kök-neden olarak görünüyor:

- Kendini tehdit altında hissetmenin yarattığı güvensizlik (uygulanan izolasyonlar da bunu pekiştiriyor),
- Bu korkudan kurtulmak için benimsenen yolların yarattığı toplumsal çelişkiler,
- Üretimden kopma / uzaklaşma (yardımlar ve izolasyonlar üretimden kopmaya / uzaklaşmaya zemin yaratıyor).

Bu sorunların aşılabilmesi adına TDDF katılımcıları tarafından; siyaset kurumunun saygınlığının restorasyonu için bir eylem planı yapılması ve eylem planının taşıyıcı ayağının “siyaset ve kamu kesiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik” olması öneriliyor.

4. Sorunların Çözümü ve Stratejik Yaklaşımlar

TDDF katılımcıları sorunlarımızın çözümü için birtakım stratejik yaklaşımlar üzerinde duruyor. Siyasetin ve yönetici kadroların otoritesini tesis etmek, katılımı sağlamak, liderlik ihtiyacını ortadan kaldırmak, ölçülebilir / ulaşılabilir hedefler koymak ve etkileşimli bir iletişim stratejisi oluşturmak, bunlardan başlıca sayılabilecek olanlarıdır.

Siyasetin ve yönetici kadroların otoritesini tesis etmek için ise tutarlı, şeffaf, hesap verebilir, vesayetten uzak, liyakat esaslı, popülizmden uzak uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Değişim süreçlerinde her paydaşın her adımda katkısının alınması ve her kesimi memnun etmese dahi kaygıların mümkün olduğunca gözetilmesi ve en

doğru kararların alınması gerekiyor. Ekonomik ve Sosyal Konsey'e işlevsellik kazandırılması / etkinleştirilmesi ve bunların kararlarının uygulanması önem taşımaktadır.

TDDF katılımcıları tarafından; liderlik başlığı altında ise üzerinde uzlaşılan konuları ve taahhüt edilenleri gerçekleştirmek adına bir liderliğe ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. Bunu yaparken anti-demokratik olmadan, seçim kaygısı gütmeyen, aydınları ve entelektüel fikir önderlerini sürece dâhil edecek bir yaklaşımın geliştirilmesi gerektiği üzerinde duruluyor.

Türkiye ile ilişkilerde ise sorunların çözümüne ilişkin şöyle bir strateji belirlenmiştir:

Sorunların çözümünde kazan-kazan tipi çözümlere ağırlık verilmelidir. Çözümler içinde Kıbrıs Türk halkının ekonomik açıdan fedakârlık yapmasını barındıran unsurların bulunma zorunluluğu halinde, bu zorunlulukların bir yandan da Kıbrıs Türk halkının rekabet gücünü artırır nitelikte olmasına dikkat edilecektir. Söz konusu sorunların çözümünde değişmez motif, değişim, yaratıcılık ve bilimin yol göstericiliği olacaktır. Taraflar arasında birinci derecede gözetilecek ilke "karşılıklı saygı" olacaktır.

*Siyasetin ve yönetici kadroların
otoritesini tesis etmek için ise
tutarlı, şeffaf, hesap verebilir,
vesayetten uzak, liyakat esaslı,
popülizmden uzak
uygulamalara ihtiyaç
duyulmaktadır*

5. Adalet Duygusunun Sağlanması

TDDF katılımcıları adalet duygusunun sağlanabilmesi için iki işlevsel öneriyi ön plana çıkardılar. Bunlar; kamu sektöründe şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması ve vatandaşlık haklarına ve sorumluluklarına eğitim sisteminde yer verilmesidir. Ayrıca, seçilmişler için etik güvence sisteminin oluşturulması, hukuk sisteminin elden geçirilerek adaletsizlik yaratma potansiyeli olan maddelerin ayıklanması, davaların süratli çözülmesi için arabulucu (mediator) sistemi oluşturulması ve torpil kavramının toplumsal ayıplar listesine alınması üzerinde durulmuştur.

Her nerede bir adaletsizlik varsa orada haksız çıkar elde eden birileri vardır. Adaletsizlik ne kadar büyükse, haksız çıkar grubu da o kadar büyüktür. Buna göre, haksız bir çıkarı önleyecek bir karar veya eylemin karşısında bu gruplar elleri bağlı oturmayacaklar, önlemi boşa çıkarmak veya etrafından dolaşmak veya yeni haksız çıkarlar icat etmek üzere derhal harekete geçeceklerdir. Bu, fizik kanunu kadar kesin bir kuraldır. Bu grupları caydırabilecek önlem kesinlikle tek başına çıkarılacak yasalar ya da konulacak kurallar değildir. Ancak halkın desteğiyle uygulanacak bir düzenleme başarı sağlayabilir. Halk, hangi menfaatin önünün kesildiğini, bir çıkarın nasıl paylaşıldığını, bu çıkarın kendi ceplerinden çalındığını iyice bildiği takdirde haksız çıkar gruplarını bir miktar durdurabilecek bir engel oluşur ve bu yine de yetmeyebilir.

TDDF katılımcılarının adalet duygusunun sağlanmasına ilişkin üzerinde durdukları diğer başlıca konular ise şöyledir:

- Siyaset kurumuna güven ve demokrasi kültürünün işlevinin düzeltilmemesi halinde adalet duygusunun güçlenmesi mümkün değildir.
- Ayrıcalıklı fert ve zümre oluşumuna izin verilmemeli, yasalar karşısında her ferdin eşit olduğu inancı tam olarak yerleşmelidir.
- Her alanda ödül ve ceza mekanizmasının çalıştırılmasıyla bu konuda bir ilerleme kaydedilebilir.

- Siyasete, adalet sistemine, devlet kurumlarına düşen görev kadar bireylere / vatandaşlara da önemli sorumluluklar düşmektedir.
- Alınan maaşa karşılık ortaya konulan emek, verilen emeğe karşılık elde edilen gelir makul bir düzeye getirilebilirse bireyler adil bir ortamda yaşadıkları hissine daha erken ulaşabilirler.
- Bir reform programı bütün olarak uygulanırsa ve uygulayıcılar da bu programa gerçekten inanırsa adil bir düzen yakalanabilir.
- Sayıştay Başkanlığı ve Yüksek Yönetim Denetçisi (Ombudsman) örgütlerinin güçlendirilerek etkin denetim yapmaları sağlanabilir.
- Kamuda performans denetiminin ivedilikle yaygınlaştırılarak mali denetimle birlikte uygulanması önemlidir.

TDDF katılımcıları tüm bu düşünceler ışığında siyaset kurumuna güven sağlayacak önlemlerin öncelikle ele alınması üzerinde durmuşlardır. Yöneticilerin adil davranmakta olduğu şeffaf bir şekilde halka sunulursa ve her alanda eşitsizlikler giderilirse bu alanda gelişme sağlanabileceği tespit edilmiştir. Ayrıca, önce adım atıp sonra tartışma yerine önce yeterince tartışıp sonra adım atmak da bu konudaki gelişmelerin önünü açacaktır.

6. KKTC-TC İlişkileri

KKTC-TC ilişkilerinde yol alınabilmesi adına kazan-kazan prensibi üzerinde duran TDDF katılımcıları şu konularda uzlaşıya varmışlardır:

- Ana-yavru paradigmasının değişmesi,
- Türkiye Cumhuriyeti yardımlarının hangi kriterlere göre yapılacağına açıklığa kavuşturulması ve ilişkilerin her kategoride esaslarının belirlenmesi (Örneğin ekonomik, sosyal, savunma yatırımı gibi konularda) ve bu katkıların belirli bir zaman dilimi sonrasında yardım değil borç olarak verilerek geri dönmesinin sağlanması,
- Türkiye Cumhuriyeti için KKTC'nin ve KKTC için Türkiye Cumhuriyeti'nin ne anlamlar ifade ettiğinin yeniden açıklanması, karşılıklı menfaatler ve müşterek gelecek için hedeflerin belirlenmesi,
- Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs'ta kendi vatandaşları ile ilgili gündeme gelen sorunların çözümünde daha aktif bir rol üstlenmesi. Örneğin, KKTC'de hak sahipleri dışında sosyal haklardan yararlanan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının aldıkları hizmetlerin bedellerinin nasıl karşılanacağına açıklığa kavuşturulması,
- KKTC'den Türkiye Cumhuriyeti'ne doğru bilgi aktarımı yapılmalı ve Kıbrıs'taki resmin

“Ana- yavru paradigmasının değişmesi ve tüm ilişkilerde sivilleşmeye gidilmesi, KKTC-TC ilişkilerinin kazan-kazan prensibi ile geliştirilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır”

doğru çizilmesi ve KKTC'deki istatistiksel bilgilerin sağlıklı bir veri-tabanı haline getirilerek Türkiye Cumhuriyeti ile masaya oturulduğu zaman kendimizi daha verimli ifade etmemiz sağlanmalı,

- KKTC'ye giriş çıkış koşullarının yeniden düzenlenmesi. Yasa dışı ikamete izin verilmeyerek gerektiğinde sınır dışı uygulamasından kaçınılmaması ve emek gücü (çalışan) temininde iş bulma kurumlarının devrede olmasının tam anlamıyla sağlanması,
- İki ülke arasında kıyı ticareti yerine KKTC'den Türkiye Cumhuriyeti'ne daha kolay ihracat yapılması hususunda Kıbrıslı Türklerce algılandığı şekilde "engellerin" tespit edilerek gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi,
- Tüm ilişkilerde sivilleşmeye gidilmesi,
- İki ülkenin ve halklarının hassasiyetlerini daha iyi anlatabilmek için medyanın etkin kullanılması,
- Ticaretle Türkiye Cumhuriyeti ile rekabet eşitsizliğinin nasıl giderebileceği konusunda araştırmalar yapılması.

"KKTC'ye giriş - çıkış koşulları belirlenmelidir".

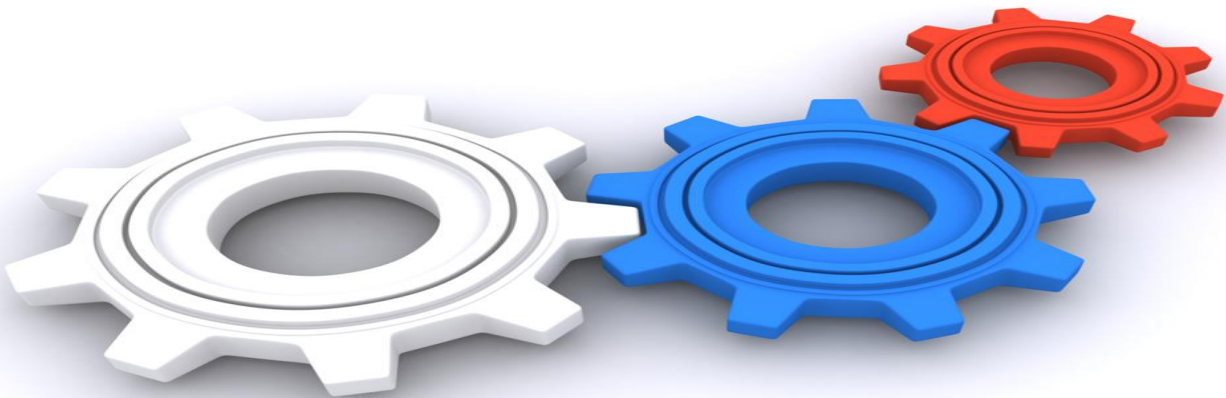
7. Sektörlerin Verimsizliğinin Giderilmesi

TDDF katılımcılarına göre verimsizliğin başlıca sebebi “bozulma” (corruption) ile ilişkilendirilebilecek yanlışlıklardır. Verimsizliğe sebep olan kök nedenler olarak teşviklerin verimsizliği ve süreç odaklı yaklaşımların yetersizliği üzerinde durulmaktadır. Bir başka önemli etken ise kamu kadrolarının istihdam yaratma amacıyla kullanılmasıdır. İstihdam yaratma konusundaki yetersizlik, verimsizliğe yol açan birinci derecedeki nedendir. Ayrıca, özel sektörün verimliliğini engelleyen rekabetçi bir ekonomik sistemin olmaması bazı kesimlerin devletten destek istemeye devam etmesine neden olmaktadır. Bu da üretim kültüründe rekabet edebilme gayret ve anlayışını köreltmektedir. Bu tespitler ışığında; süratle “istihdam politikası” hazırlanıp uygulamaya geçirilmesi önerilmektedir. Uzun vadeli bir mücadeleyi gerektirecek böylesi bir istihdam politikası şu konuları içerebilir:

*Bu tespitler ışığında;
süratle “istihdam
politikası” hazırlanıp
uygulamaya geçirilmesi
önerilmektedir.*

- Eğitim sistemimizin gözden geçirilerek, ekonomik hayatımızın ihtiyaçlarına daha dönük insan yetiştirilmesi,
- Birikmiş işsizler içindeki vasıfsızlara kısa sürede beceri kazandırarak bir yandan da vasıflı işgücü açığı nedeniyle tam yararlanılamayan üretim kapasitesinin kullanıma sokulması,
- Kişilerin kendi işlerini kurarak, hem tüm yaratıcılıklarını seferber etmeleri ve hem de bir başkasının işine göre daha verimli çalışabilmeleri için gerekli ortamın sağlanması,
- Toplumsal potansiyellerin değerlendirilip istihdama dönüşebileceği bir girişimcilik seferberliği öngörülmelidir. Bu amaçla bir yandan girişimcilik eğitimi sağlanırken bir yandan da YAGA'nın etkinleştirilmesi üzerinde durulması,

- Hızla gelişen teknoloji ve bunun şekillendirdiği yeni rekabet dünyasında layık olduğumuz yeri alabilmemiz için bilim ve teknolojiye ağırlık verilmesi,
- Bilim ve teknolojinin ekonomik ve sosyal hayatımıza daha çok katkıda bulunmasını temin edici "araç"ların geliştirilip bunlara işlerlik kazandırılması,
- Kısa dönemde vasıfsız iş gücünü emebilecek emek yoğun projelere yer verilmekle birlikte, bunların uzun vadede insan gücü dokumuzu olumsuz etkileyeceği gerçeği göz ardı edilmeksizin, ileri teknolojilerin uzun vadede daha çok ve güvenli bir istihdam yaratacağı bilinciyle bilim ve teknolojinin kullanılması,
- İstihdam yaratmanın, toplumun tüm kaynaklarının müşterek bir çabası olduğu bilinciyle, bu kaynakları bir araya getirip, istihdam yaratıcı projelerin desteklenmesinin sağlanması,
- Nüfus sorununun ortadan kaldırılması,
- İstihdamı geliştirici projelerin teşvik edilerek muhtelif kişi, kurum ve kuruluşların bu alandaki çabalarını yönlendirmek ve merkezi bir mücadele yerine merkezi koordinasyonu ve fakat yerinden geliştirilip uygulanan bir mücadele sisteminin kurumlaştırılması sağlanmalıdır.

8. Nüfus Sorunu

TDDF katılımcılarının bu konuda toplumumuzda oluşan rahatsızlığı objektif bir şekilde yansıtan yaklaşımlar içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Türkiye’den ülkemize gelen nüfusun KKTC ekonomisine katkısının zaman zaman doğru şekilde algılanamadığı, KKTC’de halen birçok sektörün Türkiye’den gelen insan gücü / uzmanlıkla dönmekte olduğu, bütün bu nedenlerle nüfus politikasının KKTC’nin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi gerektiği tespitiyle birlikte Türkiye’den gelen / getirilen nüfusun yarattığı kısmen ekonomik, daha çok ise sosyal uyum sorunlarının bir tepkiselliğe neden olduğu görülmektedir.

Mevcut tepkiselliği de aşarak bu sorunun çözüme kavuşturulması adına aşağıdaki önlemlerin hayata geçirilmesi önerilmektedir:

1. Hemen güvenilir bilimsel ve şeffaf çok detaylı bir nüfus sayımı yapılmalıdır.
2. Vatandaş olma kriterleri ile ilgili hemen yeni yasal düzenleme yapılmalı bu yapılırken de sosyo-ekonomik ve demokratik yapının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
3. Ülkeye giriş kriterleri belirlenmeli; bu kriterler ülkedeki sosyal yapı göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
4. KKTC vatandaşlarının işsizlik oranını artırıcı hiçbir konuda yabancı işçiye izin verilmemelidir.
5. “Türkiye ile bunu konuşamayız minnet borcumuz var; ayıp olur” kompleksinden kurtulmak gerekmektedir.
6. Vergi ve sosyal güvenlik sistemine katkı ödemeleri sağlanmalı, tüm yabancı işçilerin vergi sistemimize yasalar uyarınca katkıda bulunmaları gözetilmelidir.

“Türkiye ile bunu konuşamayız minnet borcumuz var; ayıp olur” kompleksinden kurtulmak gerekmektedir.

Ayrıca, verimli bir üretim sistemi ve ona uygun bir eğitim sistemi içinde bu tür sorunların azalacağı öngörülmekte olup, kısıtlı bir ekonomi ve ona göre tasarlanmış bir eğitim sistemi içinde paylaşım sorunlarının da katkısıyla nüfus sorunu ve pek çok sorunun gündeme gelmesi doğal karşılanmaktadır.

Bu soruna ilişkin bir kök neden olarak nitelendirilebilecek çeşitli gerekçelerle geçmişte uygulanan ve hâlâ değişip değişmediği net olarak anlaşılamayan nüfus politikası ciddiyle ele alınmalıdır. Çünkü bununla birlikte şu sorunlar gündeme gelmektedir;

7. *“Biz sizi kurtardık”, “biz sizin haminiziz, biz olmasak korunaksızınız”* tavrının yarattığı tepki psikolojisi,
8. Türkiye'nin uzun yıllardır devam eden yardımlarının bir yandan parasal ihtiyaçları karşılarken, bir yandan da hazıra alışma kültürü yerleştirdiğinin farkında olunuşu ve bunun yarattığı tepki,
9. Türkiye'den gelen nüfusun bir bölümünün, yerel kültüre uyum gösteremeyebilecek bir kültür katmanından gelmiş olması; yerel nüfusa oranla uyum sağlayamayan nüfus oranındaki dengesizlik / bozukluk.

TDDF katılımcılarına göre bu son üç nedenden ilk ikisi, Türkiye ile ikili ilişkilerde ele alınarak çözümlenebilecek sorunlardır. Son neden ise, sadece göçmenler için değil tüm halk için uyulacak bir *“davranışlar kodu” (behaviour code)* oluşturulup, bir iletişim kampanyası aracılığıyla yerleştirilmeye çalışılmasıyla giderilebilir; orta ve uzun vadede etkili olabilir.

“Bu soruna ilişkin bir kök neden olarak nitelendirilebilecek çeşitli gerekçelerle geçmişte uygulanan ve hâlâ değişip değişmediği net olarak anlaşılamayan nüfus politikası ciddiyle ele alınmalıdır”.

9. Vizyon Oluşturma

TDDF esnasında dile getirilen sorunların çoğunun “Kıbrıs sorununun çözümüne” endeksli olduğu gözlemlenmiştir. Buradan hareketle yapılan tespite göre yakınılan her türlü vesayet bitse ve “çözüm” de gerçekleşse, o andan itibaren Kıbrıs Türk halkı için yine bir “gidilecek yön” ihtiyacı olacaktır. Hatta, bu yolun şimdiden belirlenmesi –ki bu, çözümün KKTC’nin tanınması ya da federal / konfederal vs olmasından bağımsız bir vizyon olmalıdır-, sorunların rahatsız ediciliklerini bir ölçüde azaltabilecektir. Dahası, böyle bir çalışmanın başlatılması bile Kıbrıslı Türklerin ihtiyacı olan “gidilecek yön” açısından olumlu katkı sağlayacaktır.

TDDF katılımcıları en genelde vizyon konusundaki yaklaşımlarını ve hassasiyetlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

1. Vizyon anlaşılır ve herkesin benimseyerek yararlarını görebileceği bir çalışma olmalıdır. İnsanların geleceğe güvenerek bakabilmesi için bu şarttır.
2. Pozitif vizyon toplumları motive edici en büyük güçtür ve toplumun geleceğini şekillendirme ve denetlemede en etkin araçtır.
3. Kıbrıs sorunu çözülsün/çözülmesin vizyon çalışması yapılmalıdır. Belirsizliğe rağmen yapılacak çok şey vardır.
4. Vizyonu toplumdan aldığı güçle liderler geliştirir ve liderleri çevreleyen vizyon komünitesi ile vizyon güç kazanır.
5. Vizyon bütünlüklü ve detaylı olmalı – neden, nasıl, nerede, kimler tarafından ve hangi kaynak/olanaklarla sorularına yanıt vermelidir.
6. Vizyon zamana bağlı olmalı ve sürekli gözden geçirilmelidir. AB 2020, Türkiye 2023 gibi.
7. Vizyon yapıcı ve ilham/cesaret verici olmalı, çok iyi bir şekilde pazarlanmalı, “görünür” olmalıdır.
8. Vizyon gerektireceği gayret ve fedakârlıkları hak ettirecek somut hedefler içermelidir.

10. Siyaset Kurumuna Güven

TDDF katılımcılarına göre siyasete güven sağlamak yine siyasetin görevidir. Kuşkusuz, siyasi partilerin, aşınmış güveni yeniden tesis etmek yolunda yapabilecekleri vardır. Vatandaşın bilinçli oy kullanma davranışını geliştirmesi, sivil toplum örgütlerinin müzakere kültürünü gerçekçi bir yaklaşımla uygulamayı başarması da siyaset mekanizması dışından atılabilecek diğer adımlar olarak tespit edilmiştir. Tüm bunlarla beraber, güvenin niçin aşınmış olduğu –hatta başlangıçta güvenin olup olmadığı - analiz edilmeksizin güven tesisi mümkün görülmemektedir. Yapılan tespite göre güvensizliğin başlıca nedeni, Kıbrıs Türk halkının *Sorun Çözme Kültürü*'nün yetersizliğidir. Demokratik rejimlerin olmazsa olmaz tanımı, *“demokrasi, halkın sorunlarını, örgütlenerek çözmesi, çözüm yollarındaki engellerin kaldırılması için de temsilciler görevlendirmesi”*dir. Siyaset kurumuna güvensizlik olarak ortaya çıkan sorun ise, bu tanıma aykırı olarak, *“sorunların siyasete ihale edilerek çözülmesini beklemek”*ten kaynaklanmaktadır. *“Söz konusu bu “ihale”, nasıl olup da siyasette güvensizliğe yol açıyor?”* sorusu kritik bir sorudur. *İhale ve güvensizlik arasındaki ilişki başlıklar halinde şöyle özetlenebilir:*

“Vatandaşın bilinçli oy kullanma davranışı geliştirmesi siyaset mekanizması dışından atılabilecek adımlardan bir tanesidir”

Demokratik rejimlerin olmazsa olmaz tanımı, *“demokrasi, halkın sorunlarını, örgütlenerek çözmesi, çözüm yollarındaki engellerin kaldırılması için de temsilciler görevlendirmesi”*dir. Siyaset kurumuna güvensizlik olarak ortaya çıkan sorun ise, bu tanıma aykırı olarak, *“sorunların siyasete ihale edilerek çözülmesini beklemek”*ten kaynaklanmaktadır.

- Sorunlar – doğrudan veya örgütlenerek - çözülmek yerine siyaset kurumuna ihale (devir) edildiğinde, o sorunların çözümü için gereken yetkiler de siyaset kurumuna devredilmek zorundadır.
- Siyaset kurumuna ne kadar çok sorun devredilirse, elindeki yetkiler de o denli genişler.
- Her yetki doğal olarak içinde “*yetkinin kötüye kullanımı*” potansiyelini barındırır.
- Bu potansiyel ancak, kişilerin kendi sorunlarını –*temsilcilerinden sadece önlerindeki engelleri kaldırmalarını isteyerek*- çözmeleri halinde minimaldir.
- Geniş yetkiler, söz konusu suistimal potansiyeliyle birleştiğinde ortaya *yolsuzluk / bozulma* çıkar.
- *Yolsuzluk / bozulma* ise güven aşındırır.

Hiç kuşku yok ki siyaset kurumuna güvensizliğin kök nedenlerinden bir tanesi de 1974 sonrasında Kıbrıs’ın kuzeyinde oluşan yapıda Kıbrıslı Türklerin “birincil otorite” olamamasıdır. Bir başka deyişle, siyaset kurumunu da aşan ve ülke koşullarından kaynaklanan sorunlar da kök nedenler arasında yerini almalıdır. Şöyle ki; bahsi geçen koşullarda demokrasinin sağlıklı süreçlere bağlı olarak gelişmemesi gibi sıkıntılar baş göstermiştir. Bunları tahsis etmekle görevli kurumlar oluşturulmuşsa da belirsizlik ortamında bu kurumlar adaleti tahsis etmekte ikincil konumda kalmışlardır. Bu nedenle kurumsallaşmalarını tamamlayamamışlar, gerçek anlamda bağımsız kurumlar haline gelememişlerdir. Olumsuz koşulların devamı üretimden kopmayı, yardımlarla toplumsal varlığını sürdürmeyi normalleştirmiştir. Böyle bir ortamda şekillenen siyaset kurumu da kurumsallaşmasını tamamlayamamış ve bağımsız bir otorite olma konumuna ulaşamamıştır. Siyaset kurumu bir ara otorite işlevinde olmuş adaleti sağlayacak kurumların yukarıda değinilen nedenlerle yetersiz kalması, siyaset kurumundan

“Hiç kuşku yok ki siyaset kurumuna güvensizliğin kök nedenlerinden bir tanesi de 1974 sonrasında Kıbrıs’ın kuzeyinde oluşan yapıda Kıbrıslı Türklerin birincil otorite olamamasıdır.

(siyasetçiden) hesap sorulamaması siyaset kurumunun yozlaşmasına neden olmuştur. Aş ve iş siyasetçiler tarafından topluma doğrultulan bir silaha dönmüştür. Üretimden kopmak kamu sektörünü aş ve işin tek adresi konumuna getirmiştir. Bu da kamu kaynaklarını kontrol eden siyasetçiye toplumu kişisel ve zümresel çıkarları doğrultusunda kontrol etme, yönlendirme gücünü ve yetkisini vermiştir. Dolayısı ile bu yapının doğurduğu “sorunların çözümsüz kalması” halinin sadece Kıbrıs Türk toplumunun sorun çözme kültürünün yetersizliğine değil aynı zamanda Kıbrıslı Türklerin “birincil otorite” olabilmesine katkı sağlaması beklenen Türkiye Cumhuriyeti’nin de “sorun çözme kültürünün yetersizliğini” akıllara getirmektedir. Bu nedenle Kıbrıs Türk siyasetine güvenin tesis edilmesi, ilgili tarafların Kıbrıslı Türklerin “birincil otorite” olabilmesine yapacağı olumlu katkılarla da bağlantılıdır.

Kök sorunlara ilişkin böylesi tespitleri göz ardı etmeksizin Kıbrıslı Türklerin kendi öznel koşullarında siyaset kurumuna güvenin tesis edilmesi adına atabileceği önemli adımlar vardır. Seçim yasalarının değiştirilerek tek bölgesel sisteme geçilmesi, seçileceklerin birer *etik güvence* vermeleri ve benzeri önlemler kuşkusuz yarar sağlar; fakat siyaset kurumunun bu denli güçlü olması, güvensizliği de beraberinde getirmeye devam edecektir. Bilinen bir söz durumu açıklıyor: *Güç yozlaştırır, mutlak güç mutlaka yozlaştırır! Sorun Çözme Kabiliyetinin* geliştirilerek iyileştirici bir programın süratle hazırlanıp yürürlüğe konulması en azından orta vadede olumlu sonuçlar verecektir.

11. Bilinen Çözümlerin Uygulanması

Bilinen çözümlerin uygulanması konusunda TDDF katılımcıları gerçekçi öngörülerde bulunarak bunların birtakım yükleri beraberinde getireceğine parmak basmışlardır. Başlıca yükler; kamuda daralma ve sınırlamalar, kurallı yaşam ve evrensel standartların getireceği kısıtlamalardır. Yapılan tespite göre; geliştirilen çözümler eğer uygulanabilir değilse (yani gerektirdiği imkânlar, mevcut imkânları aşıyorsa), kök-nedenleri ortadan kaldırmaya değil sadece semptomları ortadan kaldırmaya yönelikse, bir sorunu çözerken daha fazla sayıda başka sorunlar yaratıyorsa, paydaşlarının üstlenmek zorunda kalacakları yükleri hesaba katmıyorsa, paydaşlarına yönelik bir iletişim kampanyasıyla onların dillerine çevrilmemişse, çözümü uygulayacak olanlar uygulama için gereken asgari “araçlara” sahip değillerse, uygulayıcılar veya onların tabi oldukları yöneticiler sık değişiyor ve yeni gelenler eski çözümleri – kendilerine ait olmadığı için reddediyorlarsa (yani süreklilik yoksa); çözümler doğru olsa dahi uygulanamazlar. TDDF katılımcıları, bu yaklaşım ışığında geliştirilen çözümlerin niçin gerçekleştirilemediği konusunda şu tespitlerde bulunmuştur:

Geliştirilen çözümler eğer paydaşlarının üstlenmek zorunda kalacakları yükleri hesaba katmıyorsa, paydaşlarına yönelik bir iletişim kampanyasıyla onların dillerine çevrilmemişse, çözümü uygulayacak olanlar uygulama için gereken asgari “araçlara” sahip değillerse, bilinen çözümlerin uygulanması zor olur.

- Açıklık, hesap verebilirlik ve saydamlığın yeterince benimsenmemiş olması,
- Kendimizi özel görmemiz nedeniyle dünyada benimsenen çağdaş sistem ve uygulamaları hayata geçirmekten imtina etmemiz,
- Siyaset kurumunun işleyişine dair kronikleşen sorunlar,
- TC-KKTC programlarının devlet ciddiyetinden uzak yaklaşımlarla ele alınması,

- Kamu çalışanlarının çoğunluğunun (özellikle 3'lü kararname beklentisi olanların) siyasetle iç içe olmasının verimlilik ve motivasyon kaybına neden olması,
- Kıbrıs sorununa çözüm arayışlarının devamı nedeniyle yaşanan belirsizliğin – puslu hava – mevcut duruma çözüm arayışındaki motivasyonu zayıflatması,
- KKTC'de değişim-gelişim, çözüm inisiyatifine liderlik-öncülük-yol göstericilik ihtiyacı bulunması,
- Çözüm üretenlerin, en az sorun takdim edenler kadar topluma sesini duyurma ve basında yer alması gerekliliği,
- Hayata geçirilecek programlarda, halkın çeşitli kesimleri ile paylaşılan ve hazmetme kapasitesi sıralaması dikkate alınarak uygulama ihtiyacı,
- Mevcut eğitim sistemi ve anlayışının sorunların artmasına ve çözümlerden uzak kalınmasına neden olması.

12. Değişime Hazırlanma

TDDF katılımcıları, değişime hazırlanma konusunda şu tespiti yapmıştır: *“Paydaşlar bir değişim gerekliliğine inanıyorlar ama hiçbiri bu değişime hazır değil; değişime hazır olarak (ancak) örgütsüz paydaşlar görünüyor. Örgütlü paydaşlar değişime direnç gösteriyorlar. İşin özü her paydaş topu diğer paydaşın üzerinde atıyor”*.

Çoğu çok paydaşlı sorunsalda görülen değişimi savunmak ama değişimi başkalarından bekleyip kendisine bir yük yüklenmesini istememek genel tavrının mevcudiyetine ilişkin bu tespit ışığında olası yükler ise TDDF

katılımcıları tarafından şöyle ifade edilmektedir:

- *Refah kaybı, gelirlerde düşüş,*
- *Dünya normlarında bir sisteme uyum sağlama zorunluluğu,*
- *Mevcut siyasi sistem yerine yeni bir siyasi sistem oluşumunun getireceği çıkar zedelenmeleri.*

TDDF katılımcıları, bu sorunun çözümü adına ortak bir bilinç oluşturulması, vergi adaleti, sosyal adaletin sağlanması, bu uygulamaların sonuçlarının net bir şekilde ortaya konması ve yeni bir siyaset kurumunun oluşturulması üzerinde durmuşlardır. Ayrıca, değişim yönetimi (change management) konusunda bir destek alınarak bu konunun bilim yardımıyla bir plana bağlanması üzerinde durulmuştur.

13. Kıbrıs Sorununun Çözümünü Beklemeden Çözülebilecek Sorunlar

TDDF katılımcıları Kıbrıs sorununun çözümünü beklemeden çözülebilecek sorunları tartışırken bir ilke geliştirmişlerdir. Belirlenen ilke şöyledir: *“Kıbrıs sorunu çözülmeden de kendi hür irademizle değişimi gerçekleştirebiliriz. Deve kuşu gibi başımızı kuma gömmeyelim; Kıbrıs sorunu dezavantajlar yaratmaktadır ancak yürürken sakız çiğnemeyi becerebilmeyiz”*. Ayrıca, yapılan tespite göre federal çözüm için müzakereler devam ederken aynı anda sorunların çözümünü sağlamak mümkündür ve gereklidir. Bunun için değişim vizyonunda uzlaşma vardır. Türkiye ve Avrupa Birliği'nin yapacağı somut katkılar değişim vizyonunu güçlendirecektir.

TDDF katılımcılarına göre aşağıdaki konularda Kıbrıs sorununun çözümünü beklemeksizin adım atılabilir:

1. Türkiye ile ilişkiler düzeltilebilir. Politik ilişkinin bağımsız iki devlet esasına göre yeniden düzenleneceği koşullarda sosyal ve ekonomik ilişkilerde tarafların geçmişteki hataları da dikkate alınarak ilerleme sağlanabilir.
2. İnsan hakları düzeyimizi çağdaş seviyeye getirebiliriz.
3. Altyapı ve hizmetlerin kalitesi artırılabilir.
4. Adalet duygusu geliştirilebilir.
5. Nüfus, eğitim, çevre, sağlık alanlarında ilerleme olabilir.

“Türkiye ile ilişkiler düzeltilebilir. Sosyal ve ekonomik ilişkilerde tarafların geçmişteki hataları da dikkate alınarak ilerleme sağlanabilir”.

6. Tüm yapısal sorunlar çözüme kavuşabilir (kamu reformu, bütçenin denkleştirilmesi).
7. Kıbrıslı Türk Toplumsal Strateji Belgesi hazırlanabilir (Kamu yönetimi, ekonomi, sektörel hedefler, sosyal politikalar).
8. Turizm altyapısı geliştirilebilir, fonların iyi kullanılması, turist sayısını artırılması çalışmaları yapılabilir.
9. Gümrük mevzuatı geliştirilebilir.
10. Standartlaşma ve kaliteyi öngören sektörel çalışmalar yapılabilir.
11. Özel sektöre yönelik analizler, destek ve izleme çalışmaları hayata geçirilebilir.
12. Kamuda denetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanabilir.
13. Vesayeti aşım, yönetim anlayışına geçilebilir.
14. Sivil toplum karar alma mekanizmalarına katılabilir.

“Sivil toplum karar alma mekanizmalarına katılabilir”.

“Kıbrıslı Türk Toplumsal Strateji Belgesi hazırlanabilir”.

“Kıbrıs sorunu çözülmeyen de kendi hür irademizle değişimi gerçekleştirebiliriz. Deve kuşu gibi başımızı kuma gömmeyelim; Kıbrıs sorunu dezavantajlar yaratmaktadır ancak yürürken sakız çiğnemeyi beceremeyiz”.

14. Acil Ekonomik Önlemler

TDDF katılımcıları, acil ekonomik önlemlere ilişkin 23 maddelik bir öneri listesi oluşturmuşlardır. Önceliklere göre sıralanmamış haliyle katılımcıların belirledikleri öneriler (kısa, orta ve uzun vadede alınabilecek önlemler) şöyledir:

1. Kamudaki yapısal sorunlara ilişkin köklü reformlar yapılmalı (Siyaset kurumu, vergi sistemi, sosyal güvenlik sistemi, sağlık, eğitim, enerji, ulaşım, ihale sistemi, sübvansiyon sisteminin yeniden değerlendirilmesi (tarıma ve sanayiye), üçlü kararname sisteminin kaldırılması / liyakat sisteminin getirilmesi),
2. Kamuda üst düzeyden başlayarak tasarrufa gidilmeli; bütçe için tasarrufa gidilmeli (Hükümet bu konuda bir halkla ilişkiler planı hazırlayıp uygulamalı),
3. Türkiye ile ihracatın önündeki engellere ilişkin ciddi çalışma yapılmalı,
4. Mevcut ekonomik program yönetim ilkeleri çerçevesinde revize edilmeli,
5. Özel sektörün önünü açacak şekilde sosyal güvenlik sisteminin denge gözetilerek revize edilmesi; Özel sektörü teşvik edecek yapısal reformlar ve ilgili yasaların geçirilmesi,
6. Uzman / akil insanların medya aracılığıyla kamuoyunu doğru bilgilendirip yönlendirmesi,
7. Devlet kurumları verimlilikleri gözetilerek yeniden yapılandırılmalı,
8. Kamu ve özeldeki tüm kesimlerin maaşlarından 6 ay süreyle % 5 ya da %10 (gelir düzeyine göre dilimlendirilebilir) ekonomik kriz katkı payı alınması,

9. Kamudaki emekli maaşların fiili maaşların üzerine geçmemesinin sağlanması,
10. Kamu bankalarındaki kredi dönüşlerinin takibinin yapılması,
11. Belediyelerin devlet katkı payının azaltılması, yakın belediyelerin birleştirilmesi yoluyla tasarruf sağlanması ve bilahare ihtiyaç durumunda belediyelerin örneğin gayri menkullerden aldıkları vergiler artırılarak gelirlerini ikame etmelerinin sağlanması,
12. Sübvansiyon ve teşvik sistemi ekonomik kriterlere göre revize edilmeli,
13. Rant ekonomisinin vergilendirilmesi (Capital gain tax) üzerinde durulmalı,
14. Kıbrıs sorununun çözümünü öngören müzakere sürecinin olası sonuçları gözetilerek hemen bugünden Kıbrıslı Türklerin bir ekonomik vizyon belirlemesi,
15. Kıymetli taşların kontrol edilmesi ve vergilendirilmesi,
16. Siyasi partilere yapılan devlet yardımları %5 oranında kesilmeli,
17. Milletvekillerinden % 10-12 oranında maaş kesintisi yapılması,
18. Tüm bu tedbirlerin alınması / uygulanması için siyasi iradenin sağlanması,
19. Ekonomik ve sosyal konseyin işlevsel hale getirilmesi,
20. Ekonomik programı koordine edecek bir birimin oluşturulması,
21. Kamunun denetleyici ve düzenleyici olması ve kamuda çok ciddi performans değerlendirme sistemi getirilmesi,
22. KKTC'ye çalışma amaçlı gelecek kişilerin girişlerinin denetlenmesi,
23. Sendikaların acil ekonomik önlemlere ilişkin yapıcı katkılarının sağlanması,
24. Kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınması.

Sürdürülemeyen ekonomik sistem, küreselleşme ve bölgesel koşullar ışığında gelişen ekonomik yaklaşımların yeterince içselleştirilememesi, denizin bitmiş olması, Kıbrıslı Türklerin kendi kaynaklarıyla maaş dahi ödeyemeyecek durumda olması gibi etmenlerden hareketle TDDF katılımcıları paydaşların özveriye hazırlıklı olmaları gerektiği üzerinde durmaktadır.

15. TDDF Sonrası Atılması Önerilen Adımlar

TDDF katılımcıları, bu raporun Hükümet ve siyasi partiler başta olmak üzere ilgili paydaşlara iletilerek hemen yapılabilecekleri ele almaları, uzun vadede yapılabilecekleri ise önümüzdeki seçimlerde siyasi partilerin programlarına koymalarını sağlamanın önemi üzerinde durmuşlardır. 22-23 Mart tarihlerinde belli sayıda katılımcının katkılarıyla gerçekleştirilen TDDF sonrasında oluşan uzlaşma noktalarını geliştirmek adına TDDF esnasında geliştirilen sorulara daha farklı toplum kesimlerinin katkılarının gözetileceği yeni organizasyonların gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki ilgili paydaşlarla da bu raporun paylaşılması ve gerekirse benzer bir çalışmanın oradaki paydaşlarla da gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Toplumsal Diyalog ve Değişim İnisiyatifi'nin bundan sonraki çalışmaları için kampanya planlaması ve fon bulma faaliyetlerinin yürütülmesi üzerinde

durulurken vesayeti altına girilme kuşkusu oluşacak herhangi bir paydaştan tek yanlı finansman alınmaması, bir açık çağrı yapılarak tüm paydaşlardan eşit oranda destek alınması karara bağlanmıştır. Ayrıca, inisiyatif tarafından organize edilecek TDDF benzeri toplantılarda katılımcıların önceden belirlenecek belli bir katılım ücreti ödemesi yoluyla bu gibi toplantıların masraflarının kolaylıkla karşılanabileceği üzerinde durulmaktadır. TDDİ'nin ilerleyen dönemlerdeki faaliyetlerine kitlesel destek sağlamak adına bir strateji çalışması yapılmalıdır. Geliştirilecek stratejiler örgütlenme ve iletişim boyutlarıyla ele alınmalıdır. Örgütlenme stratejisi tüm paydaşları daha geniş kapsamlı bir "ağ" haline getirecek adımları içerirken, iletişim stratejisi de paydaşlar arası iletişime ek olarak medya ve kamuoyuna yönelik iletişim yöntemlerini içermelidir.

"TDDİ'nin ilerleyen dönemlerdeki faaliyetlerine kitlesel destek sağlamak adına bir strateji çalışması yapılmalıdır. Geliştirilecek stratejiler örgütlenme ve iletişim boyutlarıyla ele alınmalıdır".

SONUÇ

TDDF katılımcılarının katkılarıyla belirlenen 14 sorunun cevaplarını ararken doğal olarak bazı sorunlar ve / veya çözüm önerileri birçok kez tekrar edilmiştir. Bunların başında siyaset kurumunun yeniden tesisi, güven ve adalet ortamının sağlanması gibi çok genel ama gerçekleştirmesi oldukça kapsamlı çalışmayı gerektiren öneriler de ortaya çıkmıştır. Bazı sorunların raporda çok kere tekrar edilmesi o sorunların görünür olmalarından kaynaklansa da bu çalışmadaki kök sorun arayışı farklı yöntemlerin de deneneceği yeni çalışmalarla ilerletilmelidir. Bunun için de oluşturulacak bir teknik heyetle bu rapor ışığında kök sorunların daha net bir şekilde saptanacağı bir süreç öngörülmesi; eğer oluşturulacaksa bir reform programı bu yapılacak çalışmada iyice netleştirilecek kök sorunlar dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Böylesi bir süreç gözetilmeksizin ve kök sorunlar dikkate alınmadan uygulanacak tedbirler kaynak ve zaman israfına yol açabilecektir.

TDDF esnasında 14 soru altında toplanan sorunların çözümü için TDDİ'nin kuruluş amaçlarının ötesinde birtakım somut girişimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla çok sayıda çalışma grubu oluşturulması gerekmektedir. Bu sayede, yeterli sayıda nitelikli (bilgi ve deneyim anlamında) eleman temini ve çok sayıda grubun, çoğu birbiriyle ilintili olacak çalışmalarının birbirini tamamlayacak biçimde ve iyi bir koordinasyon altında yönetimi sağlanabilir. Bu konuda elinde maddi imkânları ve yaptırım yetkisi bulunduran siyaset kurumunun gerekli mekanizmaları oluşturması büyük önem taşımaktadır. Sadece temenni ve iyi niyetle böylesine bir değişim vizyonunun yaşama geçirilmesi imkânsızdır. Bu anlamda Hükümet'in profesyonel bir yaklaşımla doğru ekipleri oluşturması büyük önem taşımaktadır. Değişimden sorumlu bir bakanlığın oluşturulması veya bu mümkün değilse, mevcut yapıda bu sorumluluğu ciddiyle üstlenecek üst düzey bir mekanizmanın devreye sokulması; yönetim ve uzman desteğinin sağlanması ilkeleri de gözetilerek bu sürecin ele alınması önerilmektedir.

Toplum Diyalog ve Değişim İnisiyatifi açısından yapılacak tüm çalışmaların zaman geçtikçe – doğası gereği - hız kaybetmesi riski söz konusudur. Ayrıca, kaçınılmaz hatalar / yanlış yorumlar / kasıtlı yorumlar ve benzeri nedenlerle, çalışma içinde yer alan kişiler motivasyonlarını kaybedebilirler. Buna engel olmak için 4 kişilik bir yürütme komitesi (steering committee) oluşturulması önerilmektedir. Bu oluşturulacak yürütme komitesine ek olarak en çok 9 kişiden oluşacak güçlü bir uzmanlar ekibinin inisiyatif çalışmalarına katkı yapması, TDDİ'nin sivil girişimlerle geliştirmeyi deneyeceği toplumsal uzlaşma noktalarının detaylandırılması ve uzlaşma çerçevelerinin içinin doldurulabilmesi açısından gereklidir. Bu sayede, önerilen değişimden sorumlu bakanlığın veya üst düzey mekanizmanın sivil toplum tarafından takibi ve yönlendirilmesi de mümkün olabilecektir.

“Bazı sorunların raporda çok kere tekrar edilmesi o sorunların görünür olmalarından kaynaklansa da bu çalışmadaki kök sorun arayışı farklı yöntemlerin de deneneceği yeni çalışmalarla ilerletilmelidir. Bunun için de oluşturulacak bir teknik heyetle bu rapor ışığında kök sorunların daha net bir şekilde saptanacağı bir süreç öngörülmesi; eğer oluşturulacaksa bir reform programı bu yapılacak çalışmada iyice netleştirilecek kök sorunlar dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Böylesi bir süreç gözetilmeksizin ve kök sorunlar dikkate alınmadan uygulanacak tedbirler kaynak ve zaman israfına yol açabilecektir”.

EK 1: MUTABAKAT METNİ

TOPLUMSAL DİYALOG VE DEĞİŞİM İNİSİYATİFİ (TDDİ)

MUTABAKAT METNİ

23 Şubat 2011

“Beşparmak Grubu”, “Özker Özgür Barış ve Demokrasi Vakfı” (BADEV), “Kıbrıs Türk Yöneticiler Derneği” ve “Demokrasi ve Kalkınma Platformu Derneği” (DEKAP) , değişik alanlarda toplumsal faydayı öngören diğer sivil toplum örgütleri, akademisyenler, aydınlar ve medya mensuplarının da desteğini gözeterek sivil bir inisiyatif başlatmıştır.

Bu inisiyatif ve birlikteliğin odağında KKTC'nin kamu ve ekonomik yapısının çağımıza uygun hale getirilmesi gerektiği yönünde ortak irade bulunmaktadır.

Gerek kamu gerekse ekonomik yapımızın yıllardır Ada ve Dünya konjonktürünün gereklerine cevap veremediği ve biriken sorunların ağırlığının ancak ortak hareket, toplumsal uzlaşma ve dayanışma ile aşılabilecek bir noktaya geldiği ortadadır. Sürdürülemez olan mevcut durumun karşılıklı suçlamalar ve zıtlasma yerine farklılıklara saygı ve ortak menfaatlerin öne çıkarılması becerisinin gelişmesiyle değiştirilebileceğine inanıyoruz.

Yeni bir federal ortaklık için müzakereler devam ederken, ulaşılabilecek çözümün sürdürülebilir olması açısından siyasi eşit kuruculardan biri olarak Kuzey Kıbrıs'ın kamu ve ekonomik yapısının çağdaşlaştırılması hedefi, toplumsal bir ev ödevi olarak karşımızda durmaktadır. Diğer yandan uzayıp giden Kıbrıs müzakerelerinden bağımsız olarak kamu sektörü ve ekonomik yapımızın en süratli şekilde sağlam ve sürdürülebilir temellere oturtulması halkımıza karşı bir sorumluluk ve varoluşsal bir gerekliliktir.

İşte bu nedenlerle örnek teşkil edecek bu inisiyatif ve birlikteliğin odağında KKTC'nin kamu ve ekonomik yapısının çağımıza uygun hale getirilmesi iradesi bulunmaktadır.

Bu hedef ve gerekliliği gelmiş olduğumuz kritik aşamada gerçekleştirebilmek için paydaşları ortak menfaatler doğrultusunda bir araya getirmenin, toplumsal geleceğimizi ilgilendiren konularda diyalog kurmalarına ve uzlaşya varmalarına yardımcı olmanın en çağdaş ve sürdürülebilir yöntem olduğu değerlendirilmektedir.

Sivil toplum olarak toplumsal varoluşumuzdaki sorumluluğumuz gereği dört sivil toplum örgütü olarak bizler ortak akla ulaşılması amacıyla paydaşların ve kaynak eleman/uzmanların katılımıyla 22-23 Mart 2011 tarihlerinde temel sorunlarımızı masaya yatırmayı hedeflemekteyiz. Bu forum kapsamında aşağıdaki konularda diyalog ve uzlaşya aranacaktır:

1. Kamunun verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması için atılması gereken adımlar.
2. Kamu maliyesinde gelir-gider dengesinin tesisi için alınması gerekli tedbirler.
3. Ekonomik dinamizm/büyüme ve sürdürülebilir bir ekonomi için atılması gereken kısa ve uzun vadeli adımlar.

Forum, aşamalı olarak 3 başlığın paralel oturumlarda ele alınacağı ve sonuçlarının duyurulacağı 2 günlük bir çalışma şeklinde organize edilecektir. Paydaşların aktif katılımının gözetileceği foruma 75-90 kişinin katılımı hedeflenmektedir. Uzman bir ekip tarafından yönetilecek forum 'un çalışma yöntemleri ve programı belirlenmekte olup bilahare açıklanacaktır.

Forum'un sonunda alınacak kararların güçlü bir şekilde savunulması ve takibi yapılacaktır. İnisiyatifin ilerleyen aşamalarda Kuzey Kıbrıs'ın kamu ve ekonomik yapılanması yanında toplumsal diyalog ve uzlaşya gerektiren alanlarda benzeri yoğun katılımlı forumlar düzenleyip tarafların ortak akıl üretmelerine ve oluşacak ortak aklın savunulmasına katkı koyması hedeflenmektedir.

Beşparmak Grubu

BADEV

Kıbrıs Türk Yöneticiler Derneği

DEKAP

M. Ergün OLGUN

Dr. Birikim ÖZGÜR

Dr. Bülent KANOL

Dr. Deniz İŞÇİOĞLU

EK 2: KATILIMCILARIN DAĞILIMI

Akademisyen/ Öğretim Görevlisi:	11
Siyasi Parti Temsilcisi / Başkanı:	8
Gazeteci / Yazar:	3
STÖ (Sendika, Oda, Vakıf, Dernek vs.) Temsilcisi / Başkanı:	28
İş insanı / Uzman / Araştırmacı:	7
Kamu / Hükümet Görevlisi:	5
Diğer:	4
Toplam:	66